

||:OBC

ORQUESTRA SIMFÒNICA
DE BARCELONA
I NACIONAL DE CATALUNYA

TEMPORADA
DE CONCERTS
'08-09

10

Programa de mà
dies 21, 22 i 23 de novembre de 2008

"SIMFONIA WAGNER"

Víctor Pablo Pérez director · Iris Vermillion mezzosoprano

L'AUDITORI

Programa 10

Sala 1 Pau Casals

NOVEMBRE 08

DIVENDRES 21 / 21 h

DISSABTE 22 / 19 h

DIUMENGE 23 / 11 h

Víctor Pablo Pérez director
Iris Vermillion mezzosoprano

Les durades són aproximades. La pausa serà de 20 minuts.

I part

Gustav Mahler

(Kalixte, Bohèmia, 1860 – Viena, 1911)

Des Knaben Wunderhorn (El corn màgic dels infants). Selecció 21 min

Rheinlegendchen (1893)

Das irdische Leben (1892)

Wo die schönen Trompeten blasen (1898)

Des Antonius von Padua Fischpredigt (1893)

Urlicht (c.1892) 1a audició

Iris Vermillion mezzosoprano

II part

Anton Bruckner

(Ansfelden, prop de Linz, 1824 – Viena, 1896)

Simfonia núm. 3 en re menor, "Wagner"(versió de 1889) 57 min

Mehr langsam, Misterioso

Adagio, bewegt, Quasi Andante

Ziemlich schnell

Allegro

Gustav Mahler *Des Knaben Wunderhorn* (El corn màgic dels infants)

“En la música de Bruckner, hi ressona un matís, un rerafons mahlerià secret, així com en l’obra de Mahler hi ha un element intangible que evoca la de Bruckner”. Són paraules del gran director Bruno Walter (1876-1962), també germànic, que conegué de prop l’entorn d’ambdós compositors austríacs.

Malgrat que Gustav Mahler (1860-1911) mai no va ser deixeble directe d’Anton Bruckner (1824-1896), sovint havia confessat que la personalitat, la vida i les ambicions del mestre havien influït en la seva evolució com a artista i com a home i que se sentia amb més dret que d’altres a denominar-se’n pupil. La llista de similituds és llarga i es pot resumir dient que, formalment, ambdós es troben en certa manera entre la música absoluta de la línia brahmsiana i la línia harmònicament innovadora de Wagner. Espiritualment es resumeix en el fet que ambdós reflexionen quasi obsessivament sobre el misteri del més enllà.

Ara bé, la personal aproximació de cadascun a l’espiritualitat és la clau de tot allò que els diferencia formalment, expressivament i ideològicament. Si bé Bruckner aconsegueix fer-nos participants i còmplices de la seva certesa, de la seva ferma i constant fe catòlica a través dels seus compassos -sigui quina sigui la nostra creença o incredulitat-, la música de Mahler ens fa còmplices de la seva lluita per trobar la fe, de la seva ànsia d’espiritualitat. Aspirava a trobar la fermesa d’allò absolut a través de la recerca constant, del canvi constant de la seva música.

Entre 1892 i 1901, Mahler va musicar fins a vint-i-quatre dels poemes germànics recopilats i editats a principis del segle XIX per Arnim i Brentano sota el nom de *Des Knaben Wunderhorn* (El corn màgic dels infants). El títol sembla fer referència als atributs màgics de la joventut i de la cornucòpia grega; abundància, prosperitat i poder d’aconseguir allò que la voluntat dicti. En un període de gairebé vint anys, Mahler revisità aquests textos de l’imaginari germànic en nombroses ocasions, convertint-los en un *ostinato* en la seva trajectòria. Després d’haver-los utilitzat en un parell d’ocasions anteriors, en va publicar la col·lecció de 12 peces que porta el mateix títol, *Des Knaben*

Wunderhorn, el 1899. Pensats des de l'inici per a veu i orquestra, els va anar composant en diverses etapes, des de 1892 fins a 1901, i mai no va arribar a establir-ne un ordre seqüencial d'interpretació definitiu. Semblen ser peces intercanviables d'un trencaclosques, però íntimament lligades pel fet que representen l'ideari mahlerià. L'estil i l'esperit d'aquesta col·lecció és, en petites píndoles, el de les seves "Simfonies Wunderhorn" –o de la primera a la quarta-, però també els de la seva trajectòria, ja que explora la tragèdia del destí humà, des del joc entre el plaer extasiat i els presagis letals, amb un peu en l'optimisme però amb l'altre en la desesperació, entre la premonició i la imaginació esdevinguda realitat.

Qui conegui la seva *Segona Simfonia*, "Resurrecció", reconeixerà les notes de *Des Antonius von Padua Fischpredigt* i d'*Urlicht*; la música de la primera forma part del tercer moviment i la seva versió cantada ens dóna la clau per entendre'n el sarcasme de les onades en les cordes i les rialles dels vents. Amb *Urlicht*, Mahler va més enllà i la incorpora sencera, tal qual, en el quart moviment. La contextualitza en un marc simfònic programàtic i aconsegueix enriquir-ne el significat. *Urlicht* posa de manifest què hi ha darrere dels Wunderhorn que tant l'obsessiona: la seva lluita per deixar-se portar definitivament per la fe simple, en el millor dels sentits, sense preguntes, de què Bruckner feia bandera.

Les altres tres peces dels Wunderhorn que escoltem avui no estan directament relacionades amb la fe, sinó amb contes i llegendes que narren idees cabdals en Mahler. Hi combina ritmes de jovialitat folklòrica amb la música culta més solemne. A *Rheinlegendchen* ens parla de la màgia de prendre els desitjos com a realitat en to melancòlic a ritme de *ländler*; *Das Irdische Leben* és un sinistre conte, acompanyat d'una música funestament riallera, que narra com un infant sembla reconèixer lúcidament el mal que se li atansa, mentre que l'adult en resta completament ignorant fins que és massa tard, i a *Wo die Schönen Trompeten Blasen*, les trompetes en sordina prenen el protagonisme per introduir l'acceptació aparentment assossegada del destí, acceptació que en les últimes simfonies de Mahler deixa de ser aparent.

Anton Bruckner *Simfonia núm. 3 en re menor*, "Wagner"

Les trompetes també prenen el protagonisme en la *Tercera Simfonia* de Bruckner, subtítolada "Wagner" entre altres coses perquè fou dedicada a l'inventor de "l'obra d'art total". Bruckner revisità la Tercera múltiples vegades des de la seva concepció el 1873 fins a la versió que avui ens ocupa de 1889, editada anys després pel musicòleg Nowak. En ocasions va retallar l'obra amb l'únic objectiu que la Filharmònica de Viena l'interpretés per primera vegada, després d'haver estat rebutjada dos cops. En d'altres, hi va introduir correccions formals i mètriques que el seu esperit profundament racional i analític creia necessàries i, encara, en altres ocasions va deixar que el seu deixeble i col·laborador Schalk hi digués la seva. El de la *Tercera Simfonia* no fou un cas únic; Bruckner revisà, amb ajut o sense, quasi totes les seves simfonies, donant peu així al que s'ha anomenat "Problema Bruckner". La participació de tantes mans donant peu a tantes versions fa que en molts casos no quedi clar quina era la versió final de cada obra que el compositor ens volia deixar com a testament; és conegut que el compositor va

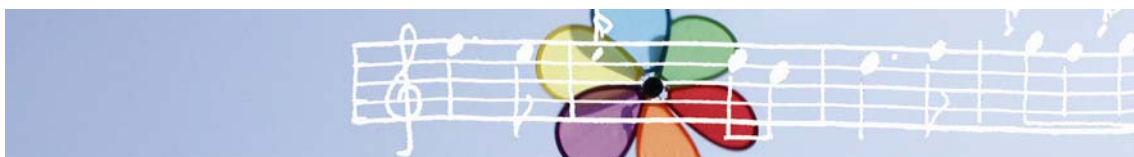
deixar còpies dels originals de les seves simfonies a la Biblioteca Nacional de Viena amb el comentari “per a temps futurs”.

La que escoltem avui, en tot cas, és la versió més mutilada respecte de l’original i inclou canvis d’orquestració que l’apropen al món sonor de les seves últimes simfonies. Tanmateix, manté l’essència bruckneriana; les seves simfonies -com les seves misses, motets- narren la història d’una peregrinació des del tràgic al triomf, passant pel camí místic que se sustenta en la fe, a través de la contraposició d’estils solemnes i pastorals.

El primer moviment desplega una llarga forma sonata, després de la introducció del crit de les trompetes acompanyat de les semicorxeres constants de les cordes que es troben en el *tutti* que plora el lament descendent, contingut del primer tema. El segon tema en contraposició és com una gentil dansa liderada per les cordes i caracteritzada per la figura dels tresets. L’*Andante* introdueix una melodia suau i solemne però alhora punyent; el lament treu el cap de tant en tant. Bruckner va compondre-ne el tema principal de les violes pensant en la seva difunta mare. L’*Scherzo*, amb les seves notes lligades en onades als violins, té un aire del Mahler juganer, sarcàstic, del *Des Antonius von Padua*. Però Bruckner afronta el destí amb ironia, mirant-se la tragèdia com si formés part d’un espectacle aliè al seu protagonista. El *Finale* fou recompost pel mateix Bruckner i per Schalk, a qui se sol atribuir la diferència en la densitat instrumental entre l’original i la versió de 1889. Arriba la redempció mística amb la tornada de crit inicial de la trompeta al final de la simfonia, que ara sona en major.

Després de la primera representació de la *Tercera Simfonia* de Bruckner, l’aleshores jove Mahler va acceptar l’encàrrec de fer-ne una transcripció per a duet de piano en part com a suport moral davant la freda acollida de la simfonia per part del públic. La influència inicial de Bruckner i el seu entorn en els fonaments harmònics, en l’orquestració, l’ús dels corals i les dinàmiques extremes, el rerefons estètic de cadascun era tan oposat que Bruno Walter ens confessava que, tot i les seves similituds, “apreciar profundament ambdós compositors requereix una predisposició musical molt complexa i una espiritualitat de gran abast”.

Elisabeth Boda

Fernando Bellas fotogràf

Víctor Pablo Pérez director

Considerat un dels millors directors espanyols actuals, va néixer a Burgos i va estudiar al Conservatori Superior de Madrid. Va continuar a la Hochschule für Musik de Munic i a diversos centres d'Itàlia i Àustria. El 1977 va tornar a Espanya i fou nomenat director d'òpera i concertació de l'Escola Superior de Cant de Madrid i, després, director titular de l'Orquestra Simfònica d'Astúries (1980-1988). De 1986 a 2006 va ser director titular i artístic de la Simfònica de Tenerife i actualment n'és director honorari. La Temporada 1987-1988 va ser principal director invitat de l'ONE.

La seva intensa activitat discogràfica l'ha portat a enregistrar obres de Mozart, Rossini, Xostakóvitx, Prokófiev, Dvorák, Falla, Luis de Pablo, Tomás Marco, Barbieri, Darias, Turina, Villalobos, Albéniz o Montsalvatge, al mateix temps que recuperava per a les sales de concerts i el món del disc l'obra del compositor català Robert Gerhard. Com a invitat ha dirigit orquestres com ara la Santa Cecília de Roma, la del Maggio Musicale Fiorentino, la Philharmonia de Londres, la Royal Philharmonic Orchestra, les filharmòniques de Munic i Dresden, les simfòniques de Jerusalem i Berlín, la Giuseppe Verdi de Milà, l'Orquestra de la Ràdio de Frankfurt, la Nacional de Lió i la del Capitole de Toulouse, a més de les millors orquestres espanyoles. A més, ha participat en nombrosos festivals internacionals: Canàries, Peralada, Granada, Quinzena Donostiarra, Trienal de Colònia, Munic, Schleswig-Holstein, Rossini de Pésaro, etc. i té previst tornar al Teatro Real de Madrid el 2010 per dirigir *Andrea Chenier* i al Liceu el 2012 amb *La Bohème*.

Ha rebut dos premis Ondas amb la Simfònica de Tenerife, el primer el 1992 per l'enregistrament d'un monogràfic de Gerhard i el següent el 1996 com a reconeixement a la seva trajectòria. També ha estat guardonat amb el premi Ojo crítico, la Medalla d'or de les Belles Arts, el Premi Nacional de Música 1995 i, el mateix any, amb el Cannes Classical Awards (MIDEM) per l'enregistrament de les simfonies primera i tercera de Gerhard amb l'orquestra de Tenerife. Des de 1993 és director musical de la Simfònica de Galícia.

Víctor Pablo Pérez ha dirigit l'OBC per darrera vegada aquesta mateixa temporada 2008-2009, amb obres de Gerhard, Saint-Saëns i Brahms.

Iris Vermillion mezzosoprano

La seva interpretació dels rols de Dorabella i Cherubino amb Nikolaus Harnoncourt a Amsterdam i de Clairon a *Capriccio* d'Strauss amb Horst Stein al Festival de Salzburg, la van fer famosa arreu. En aquesta primera etapa, cal també esmentar la seva interpretació de Sesto a *La clemenza di Tito* i d'Octavian a *El cavaller de la rosa*.

Actua assíduament als millors teatres d'òpera de Berlín, Viena, Dresden, París, Milà, etc. i el seu variat repertori, a més de les obres ja esmentades, inclou *Ariadna a Naxos* (el compositor), *Lulú* (comtessa Geschwitz), *L'anell dels Nibelungs* (Fricka), *Tristany i Isolda* (Brangäne), *Idomeneu* (Idamantes) i *Hänsel i Gretel* (Hexe) a Dresden que també es va enregistrar en un DVD, recentment aparegut. Famosa per les seves interpretacions de Mahler, a més, ha cantat el *Te Deum* de Bruckner amb la Münchner Philharmoniker i el *Magnificat* de Bach al Musikverein de Viena, ha estrenat el *Rèquiem* de Jean-Luc Darbelley a Leipzig, els *Lied Von Der Erde* de Mahler a St. Gallen, a Berna i a la Gulbenkian, dirigida per mestres com ara Thielemann, Abbado, Albrecht, Barenboim, Chailly, von Dohnány, Fedoseyev, Jacobs, Nagano, Masur, Rilling, Sinopoli, Solti i Viotti.

En les aparicions d'aquesta temporada 2008-2009 cantarà *Tristany i Isolda* a la Maestranza de Sevilla, cançons de Schubert amb Sir Neville Marriner, i a Torí cançons de Mahler amb l'Orquestra de Filadèlfia, a més d'oferir recitals a Hamburgo, Berna, París i Copenhague i, en els propers anys, té previstos diversos recitals pels Estats Units, Itàlia, França, Portugal i Suïssa.

Vermillion ha realitzat més de trenta enregistraments, amb obres de Beethoven, Bellini, Donizetti, Goldschmidt, Liszt, Mahler, Mozart, Pfitzner, Schumann R. Strauss, Ullmann, Wagner i Zemlinsky per als segells discogràfics Deutsche Grammophon, Sony, Decca, Philips, Harmonia Mundi, CPO, Erato i BMG.

Iris Vermillion va col·laborar per darrera vegada amb l'OBC el mes d'abril de 2007, interpretant la *Resurrecció* de Mahler.

Gustav Mahler *Des Knaben Wunderhorn* (El corn màgic dels infants)

- Orquestra Simfònica de Londres
Elisabeth Schwarzkopf, soprano – Dietrich Fischer-Dieskau, baríton – George Szell, director – EMI (1968)
- Philharmonia Orchestra
Christa Ludwig, mezzosoprano – Otto Klemperer, director – EMI (1964)
- Orquestra de la Reial Concertgebouw d'Amsterdam
Jessye Norman, soprano – John Shirley-Quirk, baix – Bernard Haitink, director – Philips (1976)
- Orquestra de la Reial Concertgebouw d'Amsterdam
Lucia Popp, soprano – Andreas Schmidt, baríton – Leonard Bernstein, director – Deutsche Grammophon (1987)
- Orquestra Filharmònica de Berlín
Anne Sophie von Otter, mezzosoprano – Thomas Quasthoff, baix-baríton – Claudio Abbado, director – Deutsche Grammophon (1998)

Anton Bruckner *Simfonia núm. 3 en re menor, “Wagner”*

- Orquestra Filharmònica de Munic
Sergiu Celibidache, director – EMI (1987)
- Orquestra Filharmònica de Berlín
Daniel Barenboim, director – Teldec (1995)
- Orquestra Filharmònica de Viena
Karl Böhm, director – Decca (1970)
- Dresden Staatskapelle
Eugen Jochum, director – EMI (1977)
- Orquestra Simfònica de la Ràdio de Baviera
Rafael Kubelik, director – Audite (1962)